

OKUL DENEYİMİ - I VE OKUL DENEYİMİ - II DERSLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ

STUDENT TEACHERS' VIEWS ON SCHOOL EXPERIENCE - I AND - II COURSES

Haluk ÖZMEN*

*K.T.Ü. Fatih Eğitim Fakültesi,
İlköğretim Bölümü, Trabzon*

ÖZET

Bu çalışmada, ilköğretim ve ortaöğretim bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının okul deneyimi derslerinden beklentilerinin, karşılaştıkları sorunların ve uygulamalardan faydalanma düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada veriler Likert tipi bir ölçek ve açık uçlu dört soru kullanılarak, 2006-2007 güz döneminde KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi İlköğretim ve OFMA Eğitimi Bölümlerinde öğrenim gören 615 öğretmen adayından toplanmıştır. Araştırma sonuçları öğretmen adaylarının, öğretim elamanları ve öğretmenlerin yeterli yardımı göstermemesi, raporlarına yeterince dönüt alamama, farklı öğretim elemanlarının farklı uygulamalar yapması ve kılavuzun yeterince anlaşılır olmaması gibi konularda sorunlar yaşadıklarını göstermektedir. Ayrıca, adaylar okul deneyimi II derslerinin mesleki gelişimlerine daha fazla katkı sağladığını düşünmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen eğitimi, okul deneyimi, öğretmen adayı.

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the expectations of the student teachers at primary and secondary education departments towards school experience, the problems they come across and the benefit level of the applications. In the study, the data were gathered by using open-ended four questions and a Likert type scale in 2005-2006 spring semester. Data belong to the 615 student teachers that study at KTU Faculty of Fatih Education primary and secondary education departments. Likert type questionnaire is formed by means of the related literature. According to the research results it is observed that, the students having problems on getting help from teachers and lecturers don't getting enough feedback for their projects, different expectations of each lecturer and less understandable guide. Moreover, the students think that the course school experience II is more supplementary for their career

Key Words: Teacher education, school experience, student teacher

1. GİRİŞ

Eğitim, bir toplumun dünya arenasında sahip olduğu yeri, gücü ve saygınlığı koruması, sağlamlaştırması ve ilerletmesi açısından bakıldığında, bütün ülkelerin önemli bir kaynak ayırdıkları ve geliştirme çalışmaları yaptıkları en önemli alanlardan birisidir. Toplumların eğitim ihtiyacını karşılayan temel kurumlar okullar ve bu işlevi yerine getiren en önemli unsurlar şüphesiz ki öğretmenlerdir. Topluma yön verecek her seviye ve kurumdaki bireylerin yetiştirilmesi, öğretmenlerin bu bireyleri yetiştirebilecek yeterliliklere sahip olması ile mümkündür. Bundan dolayı bütün ülkeler eğitim çalışmalarına önem vermekte ve bu çalışmaların odak noktasını öğretmenler oluşturmaktadır.

*Yrd.Doç., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

Türkiye’deki öğretmen yetiştirme politikaları tarihsel olarak incelendiğinde, Cumhuriyet döneminden günümüze kadar çeşitli yaklaşımlarla karşılaşılmaktadır. Bu süreçte değişik dönemlerde öğretmen ihtiyacını karşılamak için değişik uygulamaların yapıldığı ve özellikle altmışlı yıllardan sonraki uygulamaların büyük çoğunluğunun nitelik yönünden yeterli olmayan öğretmenlerin yetiştirilmesine neden olduğu ifade edilmektedir (Arı & Kiraz, 1999). Son olarak 1997 yılında yapılan bütün üniversite mezunlarının öğretmen olarak atanması uygulaması ile ise nitelikli öğretmen kavramının içerisi neredeyse tamamen boşaltılmıştır (Karamustafaoğlu & Özmen, 2004). Bu tür uygulamalar öğretmen yetiştirmede nicelik sorununun kısa vadeli önlemlerle aşıldığını, nitelik boyutunun ise göz ardı edildiğini açıkça göstermektedir.

Öğretmen eğitimi sistemimizde uzun yıllardan beri yaşanan nitelikli öğretmen yetiştirme sorunu, dünyada öğretmen eğitimi sistemlerindeki gelişmelere paralel olarak, ülkemizde de öğretmen eğitimi programlarında değişiklikler yapılmasını gündeme getirmiştir. Bu kapsamda, 1994-1998 yılları arasında YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGP) çerçevesinde Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılması gündeme gelmiş ve Fakülte-Okul İşbirliği çalışmaları başlatılmıştır. Bu yeni öğretmen eğitimi yaklaşımının en önemli yeniliği, “bir şeyi gerçekten öğrenmek, ancak öğretim etkinliğinin içinde bizzat bulunmakla olur (Tomlinson, 1994)” düşüncesinden hareketle, programlarda uygulamaya dayalı derslere yer vermesi ve öğretmen adaylarının okullarda daha fazla uygulama çalışması yapmalarını zorunlu hale getirmesidir (Sevim & Ayas, 2002). Daha özelde bakılırsa, bu model öğretmen adaylarının görev yapacakları okulları hizmet öncesi eğitim sürecinde daha kapsamlı çalışmalarla tanımalarına ve bu ortamlara alışmalarına yönelik uygulamaları getirmektedir (Yiğit & Alev, 2005). Bu uygulamalar, öğretmen adaylarının mesleki yeterliliklerini geliştirmelerini, mesleğin gerektirdiği teorik bilgi alt yapısını eğitim ortamlarına uygulayabilme becerisini kazanmalarını ve öğretmenlik mesleği ile ilgili olumlu tutum kazanmalarını hedeflemektedir (Azar, 2003).

1997-1998 yıllarında eğitim fakültelerinde uygulanmaya başlanan Fakülte-Okul İşbirliği Modeli ile programlara yerleştirilen derslerden üçü Okul Deneyimi I-II ve Öğretmenlik Uygulaması dersleridir. Bu derslerin temel amacı öğretmen adaylarının; okulun yapısı ve işleyişi ile ilgili bilgi sahibi olmaları, deneyimli öğretmenleri sınıf ortamında gözlemlenmeleri, edindikleri teorik bilgileri sergileyebilecekleri uygun etkinlikler geliştirip uygulamaları, öğrencilerle bireysel ve küçük gruplar halinde uygulamalar yapmaları ve kısa süreli öğretmenlik deneyimi kazanmalarınıdır (Yiğit & Alev, 2005). Okul Deneyimi I derslerinde öğretmen adaylarının okulu, öğrencileri ve öğretmenlik mesleğini çeşitli yönleri ile tanıması ve diğer eğitim derslerine bir temel oluşturması amaçlanırken; Okul Deneyimi II derslerinde sınıf içi kısa süreli etkinlikler planlama, uygulama ve değerlendirme becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır (YÖK, 1998).

Okul Deneyimi I-II derslerinin mevcut şekliyle programlarda ilk defa yürütülecek olması, uygulama sürecinde değişik sorunlarla karşılaşılmasına neden olmuştur. Bu sorunların büyük çoğunluğunun Okul Deneyimi uygulamalarının alt yapı ve planlamasındaki eksiklik ve hatalardan kaynaklandığı ifade edilmektedir (Arı & Kiraz, 1999). Özellikle okullarla işbirliğine dayalı model ile ilgili olarak hem ulusal hem de uluslar arası düzeyde öğretmen adayları, öğretim elemanları ve uygulama öğretmenlerine yönelik değişik çalışmalara rastlanmaktadır (Arı & Kiraz, 1999; Battal, 1999; Kavcar, Sılay, Çakır & Aygün, 1999; Aksu, 2000; Bakioğlu, Gürdal & Berkem, 2000; Harmandar, Bayraktar, Kıncal, Büyükkasap & Kızılkaya, 2000; Uslu, 2001; Azar, 2003; Toprakçı, 2003; Sağlam & Sağlam, 2004). Bu çalışmalarda uygulama öğretim elemanları, uygulama öğretmenleri ve öğretmen adaylarından uygulama sürecinde karşılaşılan sorunlara yönelik bilgiler toplanmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar, uygulamaların öğretmen adaylarına olumlu kazanımlar sağlamanın yanı sıra, bazı durumlarda mesleğe karşı olumsuz tutum kazanmalarına sebep olduğunu da göstermektedir (Kiraz, 1997; Toprakçı, 2003).

Özellikle, içerikte yer alan bazı etkinliklerin uygulanabilirliğinin zor olması, etkinliklerin bazılarının adaylar tarafından anlaşılabilmesi, uygulama öğretmenlerinin adaylara yeterince yardımcı olmaması, uygulama öğretim elemanlarının adaylara gerekli dönüt ve düzeltmeleri zamanında vermemesi ve adayların hayali gözlemlerle ödev hazırlamaları gibi sorunlar yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir.

Okul deneyimi dersleriyle ilgili literatürde yürütülen çalışmalar, bu derslerin çoğu zaman öğretmen adayları için amaçsız etkinlikler uygulamaktan öteye geçemediğini göstermektedir (Arı & Kiraz, 1999). Bu nedenle, bu derslerin yürütülmesinde karşılaşılan sorunların ve bu sorunların nasıl aşılabileceğinin belirlenmesi önem taşımaktadır. Konuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, genellikle uygulamalarda karşılaşılan sorunların tespitine yönelik çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu amaçlı çalışmaların önemli olduğu bir gerçek olmakla birlikte, uygulama sürecinin merkezinde yer alan öğretmen adaylarının karşılaştıkları sorunların, beklentilerinin ve bu derslerden yararlanabilme düzeylerinin belirlenmesi de önemlidir. Çünkü uygulamalar öğretmen adaylarının gelişimi ve niteliğinin artırılmasını amaçlamaktadır. Literatürde öğretmen adaylarının görüşlerinin alınmasına ve sorunlarının tespitine yönelik çalışmalar ise sınırlı sayıdadır. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada, Okul Deneyimi I ve II uygulamalarına katılan öğretmen adaylarının uygulamalar ile ilgili beklentileri, karşılaştıkları sorunlar ve uygulanmadan faydalanma düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2.YÖNTEM

Bu araştırma, özel durum yaklaşımı kapsamında bir anket çalışması olarak planlanmış ve uygulanmıştır.

Örneklem

Araştırmanın örneklem grubunu, 115'i KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi OFMA Eğitimi Bölümü'nde, 500'ü ise İlköğretim Bölümü'nde öğrenim gören toplam 615 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Adayların tümü öğrenimlerinin son dönemindedir. Öğretmen adaylarının anabilim dallarına göre dağılımları Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının anabilim dallarına göre dağılımı

Anabilim Dalları	İlköğretim Bölümü				OFMA Eğitimi Bölümü				
	Bölümler	FBÖ	İMÖ	SBÖ	SÖ	FÖ	KÖ	BÖ	MÖ
Öğretmen Adayı Sayısı		100	70	120	210	30	35	25	25

FBÖ: Fen Bilgisi Öğretmenliği,

İMÖ: İlköğretim Matematik Öğretmenliği,

SBÖ: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği,

SÖ: Sınıf Öğretmenliği,

MÖ: Matematik Öğretmenliği

KÖ: Kimya Öğretmenliği,

BÖ: Biyoloji Öğretmenliği

FÖ: Fizik Öğretmenliği,

Çalışma, 2006-2007 öğretim yılı güz döneminde, geliştirilen anket formlarının öğretmen adaylarına dağıtılması şeklinde uygulanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu bölümde araştırma verilerinin nasıl toplandığı ve analiz edildiği ile ilgili bilgiler iki ayrı başlık altında sunulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veriler anket yoluyla toplanmıştır. Bu amaçla, Likert tipi 31 kapalı uçlu ifade ve 4 açık uçlu sorudan oluşan bir anket geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Anketteki kapalı uçlu ifadelerin birçoğu Azar (2003) tarafından yapılan çalışmadan alınmış ve araştırmacı tarafından yeniden düzenlenmiştir. Ölçekte; 1: Hiç Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Tamamen Katılıyorum şeklinde bir derecelendirme kullanılmıştır. Anketin güvenilirlik katsayısı 0.78 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Anketten elde edilen verilerin analizinde adayların anketin derecelendirmeli kısmına verdikleri cevapların yüzdeleri hesaplanmıştır. Açık uçlu soruların analizinde ise adayların cevapları, ifadelerdeki ortak özelliklere ve ana fikre göre araştırmacı tarafından oluşturulan kategorilere yerleştirilerek frekanslandırılmış ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Bu analizde birbirine benzer ifadeleri içeren cevaplar aynı kategoriye yerleştirilmiştir.

BULGULAR

Çalışma kapsamında geliştirilen anketin uygulanması sonucu öğretmen adaylarının düşünceleri belirlenmiş ve bulgular ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular teste yer alan kapalı uçlu ifadeler ve açık uçlu ifadeler ayrı ayrı değerlendirilerek aşağıda sunulmuştur.

Kapalı Uçlu İfadelerden Elde Edilen Bulgular

Kapalı uçlu ifadelerden elde edilen veriler analiz edilerek tablolaştırılmış ve Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Kapalı uçlu ifadelerden elde edilen bulgular

	İfadeler	1	2	3	4	5
1	Okul deneyimi uygulamalarını, adayın bir öğretmenin mesleki yaşamını tanıması açısından yararlı buldum	-	-	40	44	16
2	Okul deneyimi uygulamalarında fakülte öğretim elemanları hazırlanan raporları incelemede gerekli özeni gösterdiler	20	52	12	8	8
3	Okul deneyimi uygulamaları sırasında öğretmenlerin etkinlikler ile ilgili yapıcı öneri ve eleştirilerinden yararlanamadım	44	28	-	20	8
4	Okul deneyimi uygulamaları bir sınıftaki farklı seviyedeki öğrencilere nasıl davranacağımı öğrenmemi sağladı	18	24	12	28	18
5	Okul deneyimi uygulamaları sırasında öğrencilerle bireysel olarak çalışma imkânı bulamadım	12	24	-	48	16

6	Okul deneyimi uygulamalarını öğrenci-öğretmen arasında sağlıklı bir ilişkinin nasıl kurulacağını öğretmesi açısından faydalı buldum	-	20	8	52	20
7	Okul deneyimi uygulamaları sırasında mesleki bilgilerimin yeterli olduğu, fakat kendimi yetiştirmem gerektiği kanaatine vardım	-	8	6	58	28
8	Okul deneyimi uygulamaları sırasında öğrencilerle gruplar halinde çalışma imkânı bulamadım	16	28	-	40	16
9	Okul deneyimi uygulamaları kendimi bir öğretmen gibi görmeme ve güven kazanmama imkân sağladı	4	12	20	44	20
10	Okul deneyimi uygulamalarının mesleğe alışma süresini kısaltacağına ve verimimizi artıracığına inanmıyorum	12	28	8	44	8
11	Okul deneyimi uygulamaları, değişik öğretmen tiplerini görmeme imkân sağlamadı	-	20	-	60	20
12	Okul deneyimi uygulamalarında bir öğretmene gönderilen aday sayısının çok fazla olduğunu düşünüyorum	-	8	-	52	40
13	Okul deneyimi uygulamalarını okulun hiyerarşik yapısının öğrenilmesinde faydalı buldum	16	12	8	48	16
14	Okul deneyimi uygulamalarının süresi okul ve öğrencileri tanımak için yeterli değildir	16	24	12	36	12
15	Okul deneyimi uygulamaları ders süresinin en verimli bir şekilde nasıl kullanılabileceğini öğrenmemi sağladı	12	20	8	40	20
16	Okul deneyimi uygulamaları, öğrenci çalışmalarının not ile nasıl değerlendirileceğini öğrenmemi sağlamada yetersiz kaldı	16	12	12	28	32
17	Okul deneyimi uygulamaları sınıf yönetimi ve kontrolünü nasıl sağlayacağını öğrenmeme yardımcı olmadı	40	28	-	28	4
18	Okul deneyimi uygulamalarının, öğretmenlik uygulaması için iyi bir temel oluşturduğunu düşünüyorum	4	32	12	28	24
19	Okul deneyimi uygulamaları, öğretmende bulunması gereken kişisel özelliklerin neler olması gerektiğini öğrenmemi sağladı	4	40	8	44	4
20	Okul deneyimi uygulamalarında, uygulamaya katılan adaylar fakülte öğretim elemanları tarafından yeterince bilgilendirilmedi	8	-	8	56	28
21	Okul deneyimi uygulamaları değişik seviyedeki okullara giderek okulları karşılaştırmama imkân sağlamadı	36	28	4	16	16
22	Okul deneyimi uygulamaları, öğretmenin bir günde yaptığı işlerin çeşitliliğini ve bu işlere ne kadar zaman harcadığını öğrenmeme imkân sağladı	20	24	8	40	12
23	Okul deneyimi uygulamaları süresince fakülte ile uygulama okulları arasında sağlıklı bir işbirliğinin olmadığını gördüm	12	4	8	40	36
24	Okul deneyimi uygulamaları, teoride aldığım derslerin uygulamada ne işe yaradığını öğrenmeme imkân sağladı	8	32	24	16	20
25	Okul deneyimi uygulamaları süresince fakültedeki derslerin yoğun olması bu uygulamaların verimini azalttı	32	20	12	20	16
26	Okul deneyimi uygulamaları, öğretmenlik mesleğinin yeteneklerime uygun olup olmadığına karar vermeme yardım etti	12	16	4	40	28
27	Okul deneyimi uygulamaları, öğretmenin yönetimle ilgili işlerinin neler olduğunu öğrenmeme imkân sağladı	40	20	8	28	4
28	Okul deneyimi uygulamaları, öğretmenin öğretim işlerinde görevlerinin neler olduğunu öğrenmeme imkân sağladı	8	32	-	56	4
29	Okul deneyimi uygulamaları sınıf ortamında yapılan etkinlikleri gözlem yoluyla tanımama imkân sağladı	4	12	16	52	16
30	Okul deneyimi uygulamaları sırasında öğretim elemanları	12	15	-	48	25

hazırladığım ödevlere yeterince dönüt ve düzeltme vermedi					
31	Okul deneyimi uygulamalarının gereksiz olduğunu düşünüyorum	80	4	12	- -

Tablo 2'ye bakıldığında, okul deneyimi uygulamalarının adayların öğretmen mesleki yaşamını tanıması açısından faydalı olduğu, uygulamaların adayların farklı öğretmen tiplerini tanımalarına olanak sağlamadığı, bir öğretmene gönderilen aday sayısının fazla olduğu ve uygulama öğretim elemanlarının ödevleri tanıma ve hazırlanan raporlara dönüt verme konusunda sorunlar yaşandığı görülmektedir. Öğretmen adayları fakülte ile uygulama okulu arasında yeterince işbirliği sağlanamadığı ve uygulama sürelerinin yeterli olmadığı konusunda da fikir beyan etmişlerdir. Uygulamalarla ilgili değişik sorunlar yaşansa da, hem ilköğretim hem de ortaöğretimdeki adaylar okul deneyimi uygulamalarının gerekli olduğu konusunda yüksek oranlarda görüş birliğine varmışlardır.

Açık Uçlu Sorulardan Elde Edilen Bulgular

Çalışmada öğretmen adaylarına dört açık uçlu soru yöneltilmiş ve adayların verdikleri cevaplar belirli kategorilerde toplanarak frekanslandırılmış ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Adaylara yöneltilen sorular ve oluşturulan cevap kategorileri aşağıda verilmiştir

Soru 1. Okul deneyimi uygulamalarındaki etkinlikleri yeterli buluyor musunuz? Farklı etkinlikler de uygulanabilir mi? Görüşlerinizi belirtiniz.

Bu soru adayların okul deneyimi derslerinde yaptıkları etkinliklerle ilgili düşüncelerini almak amacıyla sorulmuştur. Elde edilen cevaplar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Adayların etkinliklerle ilgili düşünceleri

Adayların Düşünceleri	(%)
Etkinlikler yeterli değil, bazı etkinliklerle adaylara ne kazandırılmak istendiği anlaşılıyor	44
Kılavuz kitaplar açık ve anlaşılır değildir	56
Süre kısıtlı olduğundan etkinlikler amacına ulaşmamaktadır	38
Okul deneyimi uygulamaları okul ortamıyla ilgili deneyim kazanmayı sağlıyor	58
Okul deneyimi II etkinlikleri daha faydalı olmaktadır	56
Okul Deneyimi I etkinliklerinin bazıları yerine daha yararlı olacak etkinlikler konulmalıdır	48

Uygulamalarla ilgili olarak adaylar çoğunlukla kılavuzdaki yetersizliklerden, okul deneyimi I'deki etkinliklerin yetersizliğinden ve sürenin yetersizliğinden şikâyet ederken, uygulamaların adaylara

deneyim kazandırma açısından faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Adayların üzerinde görüş birliğine vardıkları bir başka husus ise okul deneyimi II etkinliklerinin daha faydalı olduğu yönündedir.

Soru 2. Okul deneyimi uygulamalarında öğretim elemanlarının aday öğretmenlere gereken danışmanlığı yeterince yaptığını düşünüyor musunuz? Görüşlerinizi belirtiniz

Bu soru adayların fakültedeki danışmanlığını üstlenen öğretim elemanlarının adaylara gerekli dönüt ve düzeltmeleri verip vermediğini ve rehberliklerinin yeterliliğini belirlemek amacıyla sorulmuştur. Elde edilen cevaplar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Adayların öğretim elemanları ile ilgili düşünceleri

Adayların Düşünceleri	(%)
Öğretim elemanları yoğunluklarını sebep göstererek yeterince danışmanlık yapmıyorlar	68
Ödevlerin içeriği ve nasıl yapılacağı konusunda yeterince bilgi vermiyorlar	46
Öğretim elemanları okullara gidip öğretmenleri bilgilendirmiyor	52
Ödevlerin açıklanması konusunda yardım ediyorlar, ancak raporlara yeterince ve zamanında dönüt vermiyorlar	72
Her öğretim elemanı farklı bir şey istiyor. Hocalar arasında birlik sağlanmıyor	76
Öğretim elemanları yeterince ilgi gösteriyor, fakat adaylar çok ödev olduğu için raporları önemsemiyorlar	36
Ödevlerin değerlendirilmesinde bir standart yok. Aynı ödevi iki farklı kişiye verdiğinizde birisi çok beğenirken, diğeri çok yetersiz bulabiliyor	64
Raporların sonuçlarını transkriptte görüyoruz. Dönüt alamadığımız için hatalarımızı bilmiyoruz	52
Bazı gruplar haftada bir saat ders yaparken bazıları hiç ders yapmadan dönemi bitiriyor	38
Dönüt verilmediği için neye göre değerlendirme yapıldığını anlamıyoruz	48

Öğretim elemanlarıyla ilgili olarak adaylar, öğretim elemanlarının kendilerinden istekleri konusunda bir görüş birliği içerisinde olmadıkları, kendi yoğunluklarını sebep göstererek yeterince danışmanlık yapmadıkları, raporlara yeterince dönüt vermedikleri ve hatalarını görme şanslarının olmadığı gibi konularda öğretim elemanları ile ilgili problemlerini dile getirmişlerdir. Bazı adaylar ise öğretim elemanlarının kendileri ile yeterince ilgilendiklerini, fakat adayların ödev yoğunluğundan dolayı raporları önemsemediklerini ifade etmişlerdir. Adayların şikâyetçi oldukları hususlardan birisi de, kendilerine dönüt verilmediği için değerlendirmenin neye göre yapıldığını bilmemeleridir.

Soru 3. Uygulama öğretmenleri okul deneyimi uygulamalarında sizlere yeterince yardımcı oluyorlar mı? Görüşlerinizi belirtiniz.

Bu soru adayların, okullarda kendilerine danışmanlık yapan uygulama öğretmenleri ile ilgili düşüncelerinin alınması amacıyla sorulmuştur. Adaylardan elde edilen cevaplar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Adayların uygulama öğretmenleri ile ilgili düşünceleri

Adayların Düşünceleri	(%)
Öğretmenler iyi niyetli, ancak ödevlerle ilgili çok bilgileri olmadığı için bize yardımcı olamıyorlar	66
Öğretmenler ödevlerle ilgili bütün uygulamalarda ellerinden gelen yardımı yapıyor	48
Öğretmenler yapılan ödevleri gereksiz buldukları için bize yardımcı olmak istemiyorlar	22
Uygulama öğretmenleri adayları sırtlarında bir yük, derslerini aksatan bir unsur gibi görüyor	28
Okul deneyimi konusunda deneyimli öğretmenlerden daha fazla yardım alabiliyoruz	48

Adayların uygulamalar süresince birlikte çalıştıkları uygulama öğretmenleri ile ilgili olarak, öğretmenlerin ödevler konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları için kendilerine yardım edemedikleri, ödevlerin bir kısmını gereksiz buldukları ve uygulamaları dersleri aksatan unsurlar olarak gördükleri şeklinde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenlerin kendilerine ellerinden gelen yardımı yaptıklarını ve uygulamalar konusunda deneyimli öğretmenlerden daha fazla yararlandıklarını belirten adaylar da mevcuttur.

Soru 4. Okul Deneyimi uygulamalarına dair olumlu ve olumsuz düşüncelerinizi belirtiniz? Olumlu hale getirmek için sizce neler yapılmalıdır?

Bu soru adayların genel olarak okul deneyimi dersi hakkındaki düşüncelerini almak üzere sorulmuştur. Elde edilen cevaplar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Adayların uygulamalarla ilgili genel düşünceleri

Adayların Düşünceleri	(%)
Mesleğe hazırlık açısından faydalıdır. Ancak ders anlatımına yönelik	48

etkinlikler arttırılmalıdır	
Öğretmen başına düşen aday sayısı çok fazla olduğu için etkinliklerde sorunlar yaşıyoruz	58
Okul seçiminde adayların ikamet adresleri dikkate alınmalıdır	48
Eksikliklerin görülmesi ve deneyim kazanma açısından faydalıdır	42
Öğretim elemanları ödevlere zamanında ve yeterli dönütler vermelidir	68
Okul deneyimi II dersi tecrübe kazanmamız açısından daha faydalı olmaktadır	48
Uygulama öğretim elemanlarının uygulama öğretmenleri ile diyalog halinde olmasını ve bizleri okulda yalnız bırakmamasını istiyoruz	58

Adayların okul deneyimi derslerine yönelik düşünceleri incelendiğinde, bir öğretmen başına düşen aday sayısının fazlalığı konusunda sorunlar yaşadıkları ve öğretim elemanlarının hem uygulama öğretmenleri ile diyalog halinde olmalarını, hem de ödevlerine zamanında ve yeterli dönüt vermelerini bekledikleri görülmektedir. Bununla birlikte, adaylar uygulamaların mesleki deneyim kazanma açısından faydalı olduğunu belirtmektedirler.

TARTIŞMA

Öğretmen adaylarının mesleği tanıma ve mesleki deneyim kazanmaları amacıyla programlara konulan okul deneyimi derslerinde öğretmen adayları, uygulama süreciyle ilgili olarak değişik sorunlarla karşılaşmakta ve bu sorunlar derslerin amacına ulaşmasını engellemektedir. Adayların en çok sorun yaşadıkları konuların beş başlık altında toplanması mümkündür:

i) Öğretim elemanlarının yeterince dönüt vermemesi

Okul deneyimi uygulamaları, öğretmen adaylarının hazırladıkları raporlara göre değerlendirildikleri derslerdir. Bu nedenle, bu derslerde görevli öğretim elemanlarının adayların hazırladıkları raporlara gerekli dönütleri vermeleri, adayların hatalarını görerek düzeltebilmeleri açısından son derece önemlidir. Adayların verdikleri cevaplar incelendiğinde (Tablo 2 ve 4), öğretim elemanlarının kendilerine yeterince dönüt vermemelerinden şikâyetçi oldukları görülmektedir. Okul deneyimi uygulamalarında adaylar her iki haftada bir rapor teslim etmekte, dolayısıyla öğretim elemanlarının da teslim aldıkları raporları bir sonraki rapora kadar okuyup adayları bilgilendirmeleri gerekmektedir. Adayların özellikle açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar, öğretim elemanlarının raporları hiç okumadıkları veya gelişi güzel bir şekilde göz atarak kendilerine yeterli bilgi vermedikleri şeklindedir. Örneğin bir aday, "...diğer bazı hocalar raporları okuyup üzerinde düzeltmeler yapıp geri veriyor, ancak bizim hocamız şu ana kadar bize hiçbir raporu geri vermedi, raporu istediğimizde okuyacak zamanı olmadığını, bizim diğer arkadaşlarımızın raporlarına bakarak hazırlamamızı istiyor..." şeklinde bir açıklama yazmıştır. Bir başka aday ise, "...hocamız ilk raporu okuyup bize veriyor, diğer raporlarla ilgili dönüt alamıyoruz..." şeklinde bir açıklama yazmıştır. Öğretim elemanlarının raporları yeterince ciddiye almadıkları literatürde de ifade edilmektedir (Arı & Kiraz, 1999; Azar, 2003). Bunun en önemli nedenlerinden biri, öğretim elemanlarının ders yükünün fazla olması ve bir öğretim elemanına düşen aday

sayısının çok fazla olması olabilir. Öyle ki, bazı durumlarda bu sayı 50 veya 60'a ulaşabilmektedir. Bu durum ise öğretim elemanlarının raporları okumasını oldukça güçleştirmektedir. Bunun sonucu olarak da ya raporlar hiç okunmamakta, ya da sadece bir göz atılmakta ve öğrencilere yeterince dönüt verilmemektedir. Diğer bir neden ise bazı öğretim elemanlarının bu derslere gereken önemi vermemesidir. Adaylardan birisinin yazdığı "...hoca bize bu dersten zaten hepimiz geçeceksiniz, o nedenle bir şeyler yazıp bana getirin diyor..." şeklindeki bir ifade bunu doğrular niteliktedir. Bunun yanısıra, okul deneyimi derslerini önemseyen ve öğrencilere yeterli ve zamanında dönütler veren öğretim elemanlarının var olduğu da belirlenmiştir. Nitekim bir aday, "... iki dersi farklı öğretim elemanından aldım. Her iki hoca da ödevlerimizi düzenli olarak okuyup bize geri verdi. Böylece hatalarımızı gördük ve düzelttik. Zaten ilk bir-iki ödevden sonra aynı hataları yapmamaya başladık..." şeklinde bir ifade ile dersleri önemseyen öğretim elemanlarının da var olduğunu göstermiştir.

ii) Uygulama öğretmenlerinin yeterince faydalı olamaması

Okul deneyimi uygulamalarında uygulama öğretmenlerinin sınıf içi etkinliklerde adaylara yardımcı olması, tecrübelerini aktarması ve yol göstermesi uygulamaların sağlıklı yürütülebilmesi açısından oldukça önemlidir. Özellikle okul deneyimi II dersindeki etkinlikler gözlemden ziyade uygulama yapmaya dayalı olduğu için, bu derslerde adaylar öğretmenlerin yardımına daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. Öğretmen adaylarının sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde, genellikle öğretmenlerin tutumlarından memnun olmakla birlikte, öğretmenlerin ödevlerle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları için kendilerine yeterince yardımcı olamadıklarını belirttikleri görülmektedir. Buna rağmen öğretmenlerin ellerinden gelen yardımı yaptıklarını da belirtmektedirler. Bu derslerde uygulama öğretmenlerinin etkinlikler hakkında iyi bir bilgiye sahip olması, uygulamaların amacına ulaşması açısından önem taşımaktadır. Özellikle okul deneyimi uygulamalarına ilk defa katılan öğretmenlerin bu anlamda bilgilendirilmesi son derece önemlidir. Çünkü adaylar, daha önceki yıllardan tecrübeli olan öğretmenlerin ödevler konusunda kendilerine daha fazla yardımcı olduklarını ifade etmektedirler. Literatürde yapılan değişik çalışmalarda da öğretmen adaylarının öğretmenlerden yapıcı, anlaşılır ve faydalı dönütler bekledikleri ifade edilmektedir (Çimer & Odabaşı Çimer, 2002). Bununla birlikte okul deneyimi ödevlerini benimsemeyen ve zaman kaybı olarak gören öğretmenlerin olduğu da ifade edilmektedir. Literatürde, uygulama öğretmenlerinin adayların çalışmalarını engellediği yönünde bulgular da mevcutken (Arı & Kiraz, 1999), bu çalışmada böyle bir bulguya rastlanmamıştır. Ancak bazı öğretmenlerin etkinlikleri gereksiz ve hatta faydasız bulduğu da belirtilmektedir.

iii) Bir öğretime gönderilen öğrenci sayısının çok fazla olması

Okul deneyimi derslerindeki etkinlikler çoğunlukla bireysel gözleme veya uygulama yapmaya dayalı olduğundan, adayların tümünün sınıf içindeki faaliyetlere katılabilmesi gerekmektedir. Özellikle okul deneyimi II dersinde bu durum daha çok ön plana çıkmaktadır. YÖK/MEB arasındaki protokol gereği, bir öğretime 6'dan az sayıda aday öğretmen gönderilebilmesi mümkün olmadığı ve öğretmenler adayları ikili veya üçlü gruplara ayırarak uygulama yaptırmak zorunda kaldıkları için, adayların bazı ödevleri yapmak için yeterince zamanı olmamaktadır. Literatürde de ifade edildiği gibi (Arı & Kiraz, 1999; Azar, 2003), bu durum, adayların ödevlerini zamanında bitirebilmelerini engellemektedir. Nitekim adaylar %90'a varan oranlarda bir öğretime gönderilen aday sayısının fazlalığından şikâyetçi olmaktadır (Tablo 2-Madde 12). Ayrıca, okullardaki uygulamalar için öğretmen adaylarının genellikle

fakültede iki günü boş bırakılmakta ve bu iki gün mümkün olduğunca öğretmenlerin dersinin olduğu günlere denk getirilmektedir. Ancak uygulama öğretmenlerinin ders saatinin yetersiz olduğu veya dönem başladıktan sonra öğretmenlerin ders programlarının değiştiği durumlarda adaylar pek çok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durumu bir aday şu şekilde ifade etmektedir: "...ben cuma günleri okula gidiyordum. O gün öğretmenimizin üç saat dersi vardı. İlk üç haftadan sonra öğretmenimizin programı değiştiği için cuma günkü dersi bir saate düştü. Bu nedenle ödevleri yapmakta çok zorluk çektim. Fakültedeki derslere girmeyip okula ödev tamamlamaya gittim...". Öğretmenlerin ders saatinin yetersizliği ve adayların kalabalıklığı uygulamalarda aksamalara sebep olmaktadır.

iv) Okul deneyimi kılavuzunun yetersiz olması, bazı etkinliklerin anlaşılabilmesi

Okul deneyimi uygulamaları süresince adaylar "Okul Deneyimi I ve II" kılavuzlarını kullanmaktadırlar. Adayların kılavuzlarla ilgili düşünceleri incelendiğinde, özellikle okul deneyimi I'de yer alan etkinlikleri yetersiz buldukları, bazı etkinliklerin ne amaçladığının belli olmadığı ve genel olarak kılavuzun yetersiz olduğu yönünde fikirler ileri sürdükleri görülmektedir. Örneğin bir aday, "...bazı ödevleri nasıl yapacağımızı sadece kılavuzu okuyarak anlayamıyoruz, yeterli bilgi verilmiyor..." şeklinde bir açıklama yapmıştır. Kılavuzların yetersizliği literatürde de ifade edilmektedir (Arı & Kiraz, 1999; Sevim & Ayas, 2002). Bu düşünce Sevim ve Ayas (2002)'ın yeni bir kılavuz geliştirmesine yol açmıştır. Ayrıca, adayların genel olarak okul deneyimi II etkinliklerini daha faydalı buldukları da görülmektedir. Bunun nedeninin okul deneyimi II dersindeki etkinliklerin öğrencilerin aktif uygulama yapmalarına ve derste daha fazla sorumluluk almalarına olanak sağlaması olduğu düşünülebilir. Ancak, Toprakçı (2003) özellikle okul deneyimi II dersine devam eden öğretmen adaylarının ders sonrasında mesleğe karşı tutumlarında olumsuz gelişmelerin olduğunu belirtmektedir. Bu durum bu çalışmadan elde edilen bulgularla çelişmektedir.

v) Ödevlerin değerlendirilmesinde öğretim elemanları arasında bir standardın olmaması

Okul deneyimi uygulamalarının değerlendirilmesi, adayların etkinliklerle ilgili hazırladıkları raporlarla yapılmaktadır. Bu nedenle raporların değerlendirilmesinde, bütün öğretim elemanları tarafından uygulanan ortak ölçütlerin olması, değerlendirmedeki farklılıkların azaltılabilmesi açısından faydalıdır. Adayların bu konuyla ilgili verdikleri cevaplara bakıldığında, öğretim elemanları arasında hem rapor formatı olarak, hem de değerlendirme tarzı olarak bir standardın olmadığı ve her öğretim elemanının kendine göre bazı uygulamalar yaptıkları görülmektedir. Bu durum değerlendirmede önemli farklılıkların oluşmasına neden olmaktadır. Nitekim bir aday konuyla ilgili olarak, "...ben okul deneyimi I dersinden kalmıştım. İkinci yıl uygulama öğretim elemanı değişti. Bir önceki yıl verdiğim ödevlerin aynısını verdiğim halde AA ile geçtim. Bu nasıl bir değerlendirmedir?..." şeklindeki ifadesi ile değerlendirmedeki farklılıklardan şikayetçi olmaktadır. Yiğit ve Alev (2005) tarafından öğrenci raporlarının incelenmesine dayalı olarak yapılan bir çalışmada öğretmen adaylarının belli bir ölçüğe bağlı kalınmadan değerlendirildiği ve başarıları arasında anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Bu durum adayların şikâyetlerinde haklı olduklarını ve her öğretim elemanının kendince bir değerlendirme yaptığı iddiasını desteklemektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmadan elde edilen bulgular incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır

i. Öğretmen adayları genel olarak okul deneyimi uygulamalarından memnun olmakla birlikte, okul deneyimi II uygulamalarının daha faydalı olduğunu düşünmektedirler. Bu durum adayların, katılımcılıklarını ön plana çıkaran etkinlikler beklediklerini göstermektedir.

ii. Bir öğretmene gönderilen aday sayısının fazla olması, ders saatlerinin azlığından dolayı adayların ödevlerinde aksamalara yol açmaktadır. Bu nedenle adaylar ödevlerini verilen zamanda bitirememektedirler.

iii. Adaylar değerlendirme sürecinde özellikle öğretim elemanlarından yeterli dönüt alamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, raporların teslim edileceği kişiler olan öğretim elemanlarının süreçte adaylara yeterince yardımcı ve destek olmadıklarını göstermektedir.

iv. Raporların değerlendirilmesinde öğretim elemanları arasında bir standardın olmadığı belirlenmiştir. Adayların geçme-kalma kararlarının raporlara göre verildiği düşünüldüğünde, bu puanlamada adaletsizliklere yol açabilmektedir.

v. Kılavuz kitapların yetersiz olduğu ve bazı etkinliklerin anlaşılmadığı adaylar tarafından ifade edilmiştir. Kendilerinden beklenen ödevi nasıl yapacakları konusunda yeterince bilgi alamayan adaylar, ödevlerin hazırlanmasında eksiklikler yapabilmektedir.

vi. Bütün olumsuzluklara rağmen, adaylar okul deneyimi derslerinin mesleki gelişimleri ve deneyim kazanmaları açısından faydalı olduğunu düşünmektedirler.

Bu sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

i. Öğretmen adaylarının hazırladıkları raporlar verilen süre sonunda toplanıp değerlendirmeye alınmalı ve eksikleri olan adaylara anında dönüt verilerek hatalarını düzeltmeleri sağlanmalıdır.

ii. Uygulamaların daha sağlıklı yürütülebilmesi açısından bir öğretmene gönderilen aday sayısı mutlaka azaltılmalı, bunun için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

iii. Uygulamalarda yeterince faydalı olamayan öğretmenler ve öğretim elemanları belirlenmeli ve aynı kişilere yeniden görev verilmemelidir.

iv. Okul deneyimi derslerinde çok fazla öğretim elemanı yerine, daha az sayıda öğretim elemanı görevlendirilmeli ve bu öğretim elemanlarının fakülte'deki diğer ders yükleri azaltılmalıdır.

v. Raporların değerlendirilmesinde bütün öğretim elemanları belli bir standart ölçek kullanmalı, böylece değerlendirmedeki kişisel farklılıklar en aza indirilmelidir. Bu amaçla Yiğit ve Alev (2005) tarafından geliştirilen ölçek oldukça kullanışlıdır.

vi. Süreçte görev alan öğretim elemanları ve öğretmenler dönem başında bir kere ve dönem içerisinde ihtiyaç ölçüsünde bir araya gelmeli ve sürekli iletişim içerisinde olmalıdır. Uygulama öğretmenlerine etkinlikleri ve uygulamaların yapılması sürecini tanıtıcı seminerler düzenlenmelidir.

vii. YÖK'ün Eğitim Fakülte'lerinde uygulanacak içeriği 2006-2007 öğretim yılından itibaren değiştirdiği ve Okul Deneyimi dersini tek ders haline dönüştürdüğü de dikkate alınarak, Okul Deneyimi kılavuzları yeniden düzenlenmeli ve daha açık ve anlaşılır hale getirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aksu, M. B. (2000). Uygulamanın İkinci Yılında Okul Deneyimi I Dersinin Değerlendirilmesi (İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı*, (48-56).
- Arı, A. & Kiraz, E. (1999). Okul Deneyimi Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *III. Ulusal Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. (307-310), MEB Basımevi, Ankara.
- Azar, A. (2003). Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması Derslerine İlişkin Görüşlerin Yansımaları. *Milli Eğitim*, 159, 181-194.
- Bakıoğlu, A., Gürdal, A. & Berkem, M. L. (2000). Okul Deneyimi I Uygulaması Konusunda Fakülte ve Bakanlık Öğretim Elemanlarının Görüşleri ve Mesleğe Bakışları. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı*, (112-125).

- Battal, N. (1999). YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesinin Değerlendirilmesi (Balıkesir örneği). *III. Ulusal Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. (332-336), MEB Basımevi, Ankara.
- Çimer, A & Çimer Odabaşı, S. (2002). Öğretmen Adaylarının Okullardaki Uygulama Öğretmenlerinin Özellikleri Hakkındaki Görüşleri. *5. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, 16-18 Eylül 2002, Bildiriler Kitabı. S. 1247-1253, ODTÜ, Ankara.
- Harmandar, M., Bayraktar, S., Kıncal R. Y., Büyükkasap, E. & Kızılkaya, S. (2000). Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi'nde "Okul Deneyimi" Uygulaması ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, 148.
- Karamustafaoğlu, O. & Özmen, H. (2004). Toplumumuzda ve Öğretmen Adayları Arasında Öğretmenlik Mesleğine Verilen Değer Üzerine Bir Araştırma, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(6), 35-49.
- Kavcar, N., Silay, İ., Çakır, M. & Aygün, M. (1999). Okul Deneyimi Dersi Üzerine Bir İnceleme. *III. Ulusal Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. (285-289), MEB Basımevi, Ankara.
- Kiraz, E. (1997). *In What Ways do Student Teachers Contribute to Their Supervising Teachers' Professional Development?* Ph. D. Thesis, University of Southern California, Los Angeles, California, USA.
- Sağlam, A. Ç. & Sağlam, M. (2004). Öğretmenlik Uygulaması ve Okul Deneyimi Derslerinin Yürütülmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Çağdaş Eğitim*, 305, 18-25.
- Sevim, S. & Ayas, A. (2002). Okul Deneyimi I Etkinliklerinin Yeniden Düzenlenmesi ve Etkililiği. *5. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik eğitimi Kongresi*, 16-18 Eylül 2002, Bildiriler Kitabı. s. 1312-1317, ODTÜ, Ankara.
- Tomlinson, P. (1994). *Understanding Mentoring*. Kogan Page, London.
- Toprakçı, E. (2003). Okul Deneyimi II Dersinin Teori ve Pratiği. *Eğitim Araştırmaları*, 10, 146-152.
- Uslu, Z. (2001). Okul Deneyimi Derslerinin Öğretmen Adaylarına Etkileri. *Çağdaş Eğitim*, 282, 35-39.
- Yiğit, N. & Alev, N. (2005). Etkili Öğretmen Yetiştirme Açısından Okul Deneyimi Derslerinin Değerlendirilmesi. *GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 91-103.
- YÖK. (1998). *Fakülte-Okul İşbirliği*. YÖK/DB Yayınları, Ankara.

İlk alındığı tarih: 21/06/2007

Düzeltilme tarihi: 25/07/2007

Kabul tarihi:10/10/2007

